

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ

**ПРОГРАМА  
ДЕРЖАВНОГО КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ  
З ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ**

*для студентів напрямку підготовки 6.010102 Початкова освіта  
(освітній ступінь – бакалавр)  
заочна форми навчання  
(ПО-51з)*

Програму погоджено кафедрою педагогіки  
(протокол № 7 від 27.02.2019 р.)

Завідувач  проф. Смолюк І. О.

Програму затверджено вченою радою факультету  
педагогічної освіти та соціальної роботи

**(протокол № 8 від 19 березня 2019 р.)**

Декаан  проф. Лякішева А.В.

ЛУЦЬК – 2019

## I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальним планом підготовки бакалаврів напряму підготовки «Початкова освіта» (заочна форма навчання) передбачено проведення державної атестації у формі комплексного екзамену з педагогіки та психології. Професійна підготовка бакалавра передбачає надати студентам педагогічного факультету глибокі знання з таких дисциплін: загальні основи педагогіки, історія педагогіки, вступ до спеціальності, дидактика, організація і управління в початковій школі, теорія виховання, основи науково-педагогічних досліджень, психологія загальна та вікова, педагогічна та основи психодіагностики. Випускники повинні виявити знання основних положень нормативно-правових та методичних документів початкової освіти, ключових понять з основних фахових дисциплін.

### ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

За всіх часів професія вчителя була дуже важливою. Завдяки педагогічній діяльності не переривається зв'язок поколінь. Без неї складно уявити розвиток суспільства чи окремої людини. Таким чином, педагогічна діяльність є особливим видом соціальної діяльності, яка спрямована на передавання новим поколінням накопичених людством досвіду і культури, створення умов для їх особистісного розвитку. Отже, праця педагога – одна з найважливіших. Тому, людина, яка прагне стати вчителем, повинна чітко усвідомити, які вимоги перед нею постануть і не лише набувати професійних знань, а й виховувати власний характер, інтелектуально і емоційно розвиватись.

Даний курс дозволяє отримати студентам перші уявлення про свою майбутню професію, покликаний озброїти їх вміннями і навичками навчальної праці у вищому навчальному закладі, зокрема самостійної і наполегливої роботи над собою.

**Мета даного курсу** – дати можливість студентам увійти у коло проблем, які відносяться до попереднього знайомства з своєю майбутньою професією вчителя початкових класів.

#### **Вивчення дисципліни зумовлено:**

- формуванням у студентів загального уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку їх майбутньої професійної діяльності;
- знайомство із змістом і основними формами навчання у вищому педагогічному навчальному закладі;
- розкриття місця педагогічної практики студентів у їх професійній підготовці, шляхів формування культури педагогічного спілкування;
- формування особистості майбутнього вчителя, розвиток його культури та ерудиції.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен **знати:**

- законодавчо – нормативні документи про організацію навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах;
- сутність і соціальну цінність праці вчителя;
- наукові основи професійної діяльності педагога;
- етапи підготовки вчителя у вузі;
- сутність і стилі педагогічного спілкування;
- особливості змісту і організації педагогічної практики.

Випускник повинен **вміти:**

- використовувати набуті теоретичні знання в процесі лекційних, семінарських та практичних занять;
- володіти культурою навчальної праці;
- самостійно формувати у себе професійні якості вчителя, займатись самоосвітою і самовихованням;
- обирати педагогічно доцільні форми і зміст педагогічного спілкування;
- володіти необхідним рівнем організаторських і комунікативних здібностей;
- формувати, удосконалювати у себе педагогічну спрямованість, здатність до творчої праці.

### ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є з'ясування проблем розвитку особистості та їх значення для виховання; вивчення логіки та методів здійснення наукових досліджень у педагогіці, закономірностей та зв'язків, вікових та психологічних особливостей дітей різного

вікового періоду, принципів, форм і методів навчання і виховання, вивчення сутності процесу виховання, об'єктивних закономірностей, істотних та необхідних зв'язків, причинно-наслідкових залежностей та організації виховного процесу.

**Метою викладання** навчальної дисципліни **“Основи педагогіки”** є оволодіння студентами знаннями про суть і структуру педагогічного процесу, особливості, закономірності та принципи, методи і форми його організації.

**Основними завданнями** вивчення дисципліни **“Основи педагогіки”** є засвоєння суті та змісту педагогіки, її структурних складових, джерел вивчення; усвідомити закономірності і рушійні сили розвитку особистості, взаємозумовленість процесів виховання і розвитку; розвиток у майбутніх вчителів педагогічного мислення, здатність до аналітичного осмислення педагогічної дійсності; уміння приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів виховання і навчання. Вивчення навчального курсу дасть можливість студентам, розширити коло знань про особливості навчання та виховання. У процесі вивчення зазначеної навчальної дисципліни студенти оволодівають знаннями уміннями й навичками, які складуть базу подальшої професійної підготовки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти **знаннями**:

- сучасних нормативних, законодавчих документів щодо розвитку та вдосконалення педагогічної освіти в Україні;
- методів науково-педагогічних досліджень;
- тенденцій оновлення освіти та навчально-виховного процесу школи;
- сутності і закономірностей розвитку особистості, анатомо-фізіологічних, психологічних та вікових особливостей учнів;
- провідних категорій педагогіки, усвідомлення їх зв'язку з іншими науками;
- суті процесу виховання, форм та методів його організації;
- мети і завдань виховання в сучасній школі;
- провідних напрямків виховання та шляхів їх реалізації.

**вміннями** :

- планувати педагогічну діяльність на майбутнє, усвідомлювати мету і конкретизувати її у завданнях;
- здійснювати навчання і виховання учнів відповідно до педагогічних закономірностей і принципів;
- чітко визначити зміст, основні форми та методи навчально-виховної роботи;
- використовувати розмаїття форм і методів виховних впливів на вихованців у залежності від педагогічних ситуацій;
- вивчати дитячий колектив, впливати на його формування;
- впливати на діяльність і поведінку дітей засобами заохочення та покарання;
- аналізувати отримані результати і визначати наступні заходи;
- самокритично ставитися до певних здобутків і недоліків, вживати заходи щодо їх усунення;
- постійно підвищувати свою педагогічну культуру, розвивати педагогічне мислення;
- використовувати досягнення педагогічної науки і практики у своїй діяльності;
- працювати творчо, нетрадиційно;
- вести педагогічні дослідження, результати яких брати до уваги у вчительській праці;
- налагоджувати спільну роботу школи, батьків, громадськості з метою підвищення їх ролі у вихованні учнів.

## **ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

**Метою викладання** навчальної дисципліни **“Організація та управління в початковій школі”** є ознайомити студентів із науковими основами управління закладами освіти, організацією методичної роботи в школі, з питаннями внутрішньошкільного керівництва і контролю у загальноосвітніх навчальних закладах.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є вивчення особливостей управління загальноосвітнім навчально-виховним закладом, наукових основ організації праці в ньому, організації методичної роботи, внутрішнього шкільного керівництва і контролю, вивченням,

узагальненням та впровадженням передового педагогічного досвіду, навчально-матеріальної бази школи та веденням необхідної документації.

Основними завданнями вивчення дисципліни **“Організація і управління в початковій школі”** є вивчення організаційно-педагогічних основ роботи школи як навчально-виховного закладу, змісту і методів внутрішньошкільного керівництва, методів та принципів управління ЗОШ, ознайомлення з функціями і стилем діяльності керівників школи та його заступників і системою вивчення якості знань, вмінь і навичок учнів, організацією та здійсненням атестації педагогічних працівників, вивчення та узагальненням передового педагогічного досвіду.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

**знати:** принципи, методи і функції управління загальноосвітнім навчально-виховним закладом; форми методичної роботи з вчителями; як планувати і вести облік роботи загальноосвітнього навчально-виховного закладу; зміст, види і методи внутрішньошкільного контролю; особливості організації та проведення інспектування шкіл; основи науково-організаційної праці в загальноосвітньому навчально-виховному закладі.

**вміти:** володіти методами та принципами управління школою, складати річний план роботи загальноосвітнього навчально-виховного закладу, план-календар, поурочні, план виховної роботи, вести особову справу учнів, класний журнал тощо; вивчати передовий педагогічний досвід; готувати матеріали для внутрішньошкільного контролю.

### **ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Навчальна дисципліна **"Основи педагогічних досліджень"** належить до нормативних у підготовці студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем "Бакалавр" спеціальності "Початкова освіта" і спрямована на опанування студентами знань, умінь і навичок у галузі науково-педагогічної дослідницької діяльності.

**Предметом** навчальної дисципліни "Основи педагогічних досліджень" є вивчення нових досягнень сучасної педагогічної науки щодо організації науково-педагогічних досліджень, вміння їх аналізувати, узагальнювати і в подальшому використовувати у практичній діяльності.

**Метою** викладання навчальної дисципліни **"Основи педагогічних досліджень"** є :

- ознайомлення студентів з основними категоріями наукових досліджень у педагогіці;
- сформуванню вміння здійснювати пошук необхідної наукової та науково-методичної літератури для успішного здійснення науково-педагогічних досліджень;
- ознайомити студентів з провідними методами науково-педагогічних досліджень, методикою їх проведення;
- навчити правильно, грамотно оформляти отримані результати пошукової роботи.

**Основними завданнями** вивчення дисципліни "Основи педагогічних досліджень" є:

- ознайомити студентів з основними напрямками наукових досліджень у педагогіці: навчити розпізнавати педагогічні процеси, явища, проблеми;
- ознайомити з категоріальним апаратом навчальної дисципліни;
- користуватися методами та засобами наукового інформаційного пошуку;
- сформуванню у студентів необхідні навички та вміння науково-педагогічних досліджень, обробки, оформлення та презентації результатів виконаної дослідницької роботи;
- сприяти залученню студентів до постійного творчого пошуку, а також прагненні впроваджувати результати пошукової роботи під час практики, у подальшій практичній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

**знати :**

- сучасних нормативних законодавчих документів щодо розвитку та вдосконалення педагогічної освіти в Україні;
- методології наукових досліджень у педагогіці, її специфіці;
- провідних методів науково-педагогічних досліджень та вміння їх використовувати у практичній діяльності;
- методики проведення наукових досліджень у початковій школі, дошкільних закладах; основ нових підходів до проведення, оформлення та представлення результатів науково-пошукової діяльності.

**вміти:**

- застосовувати положення нових документів про освіту, школу України (стосовно здійснення науково-пошукової діяльності у початковій школі);
- аналізувати теоретичний доробок, критично підходити до його осмислення;
- реалізовувати сучасні підходи щодо здійснення науково-пошукової роботи у початковій школі та дошкільних закладах;
- вибрати необхідні методи для здійснення пошукової діяльності та знати методику застосування окремих методів у педагогічних дослідженнях;
- узагальнювати, відбирати нові наукові факти, дані, вміло аналізувати їх, подавати та систематизувати, правильно оформляти результати досліджень;
- аналізувати, виокремлювати головне у роботі вчителів початкових класів, творчо застосовувати його у своїй практичній діяльності.

### **ДИДАКТИКА**

Навчальна дисципліна “**Дидактика**” для студентів факультету, які готуються до вчительської діяльності, зокрема за спеціальністю “Початкова освіта”, належить до числа профільюючих і становить важливу складову частину обраної ними спеціальності.

“Дидактика” розвиває ідею виховання особистості учня, формування його як громадянина. Ця ідея розкривається через основні положення теорії навчання. Зокрема, через категорії “навчання”, “освіта”, “викладання”, “учіння”, “знання”, “навички”, “уміння”, “здібності”, “пізнавальна активність”, “пізнавальна самостійність” учнів, їх “самоосвіта”, “самоконтроль”, “зміст”, “процес”, “методи” і “форми організації” навчання, “домашня робота учнів”, “закони” і “закономірності”, “принципи” і “правила” навчання. Система підготовки вчителів початкових класів в університеті повинна реагувати на нові запити життя до освіти і виховання школярів. Важливе місце в цій підготовці належить дидактиці.

Курс дидактики є загальнотеоретичною і професійно-педагогічною базою для засвоєння методик викладання окремих навчальних предметів, що належать до числа дисциплін за спеціалізацією, проведення педагогічної практики.

**Мета курсу:** забезпечити на сучасному рівні професійних вимог підготовку педагогів, які володіють основними теоретичними знаннями та практичними вміннями і навичками, необхідними для використання цих знань в майбутній професійній діяльності учителя початкових класів.

#### **Завдання курсу :**

- поступове введення студентів у педагогічний смисл обраної ними спеціальності – “вчитель початкових класів”;
- формування професійних вмінь і навичок, розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів на основі засвоєння ними знань теоретичного курсу, які необхідні для ефективного включення в організацію навчального процесу в школі;
- вивчення студентами теоретичних основ педагогіки, зокрема теорії навчання і освіти (дидактики).

#### **Студенти повинні знати:**

- суть, завдання і шляхи реалізації процесу навчання в школі;
- психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- основні функції, види навчання;
- основні категорії дидактики.

#### **Студенти повинні вміти:**

- творчо застосовувати на практиці методи і засоби навчання, обирати форми організації навчання;
- вміти вибрати в кожному конкретному випадку оптимальний варіант побудови навчально-виховного процесу, який забезпечує найбільш ефективне вирішення поставлених завдань;
- орієнтуватися у постійно змінюваному потоці актуальних проблем сучасної дидактики; оперувати основними категоріями дидактики у процесі подальшого вивчення педагогічних дисциплін, в майбутній професійній діяльності.

## **ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ**

Програма навчальної дисципліни “**Теорія та методика виховання**” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму “Початкова освіта”

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни “Теорія та методика виховання” є взаємопов’язана діяльність вихователя і вихованця, спрямована на розвиток і вдосконалення особистісних якостей особистості дитини. Навчальна дисципліна досліджує такі проблеми:

- сутність та зміст процесу виховання,
- принципи, методи і форми організації процесу виховання,
- виховання особистості в колективі.

**Метою** викладання навчальної дисципліни є забезпечення на сучасному рівні засвоєння студентами теоретичних знань, практичних вмінь і навичок, необхідних для організації виховної роботи в початковій школі.

**Основні завдання** вивчення дисципліни “Теорія та методика виховання”: розкрити сутність національного виховання як цілісної системи, його науково-методологічні засади; висвітлити зміст, методи, форми, технологію організації виховної діяльності.

Згідно вимог освітньо-професійної програми студенти повинні:

**знати :**

- мету, завдання, принципи виховання;
- форми, методи, прийоми організації виховного процесу;
- зміст процесу виховання;
- методичні основи виховання учнівського колективу;
- основні напрямки і форми організації позакласної і позашкільної роботи;

**вміти :**

- визначати мету виховання; конкретні завдання виховного впливу, виходячи із загальної мети національного виховання і рівня вихованості особистості;
- використовувати сучасні методи і прийоми, форми організації виховного процесу;
- здійснювати педагогічне керівництво процесом формування колективу;
- використовувати у виховній роботі духовні надбання українського народу, традиції народної педагогіки, передовий педагогічний досвід.

### **ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

Програма навчальної дисципліни “**Історія педагогіки**” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму “Початкова освіта”

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни “Історія педагогіки” є загальний хід розвитку теорії і практики виховання і навчання, що зумовлюється соціально-економічною структурою суспільства, рівнем наукового знання в кожному з історичних епох.

Навчальна дисципліна досліджує такі проблеми:

- історичні закономірності розвитку теорії і практики навчання і виховання;
- педагогічна діяльність і погляди видатних українських та світових освітніх діячів;
- загальні засади дошкільної освіти та шкільництва.

**Метою** викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з розвитком світової педагогічної думки і шкільної практики, боротьби прогресивних і реакційних тенденцій в розвитку педагогічної думки; педагогічними поглядами і діяльністю видатних українських просвітителів, освітніх діячів; гуманістичними, демократичними засадами розвитку національної школи і педагогіки в добу Української Народної Республіки, гетьманату, Директорії.

**Основні завдання** вивчення дисципліни “Історія педагогіки”: ознайомити з провідними історичними закономірностями розвитку теорії і практики виховання; висвітлити стан і розвиток навчання і виховання, виховних закладів, педагогічних теорій різних країн світу та України на окремих етапах розвитку людства; висвітлити погляди окремих мислителів і педагогів, з максимальною чіткістю виділити те прогресивне, що сприяло розвитку педагогічної науки.

Згідно вимог освітньо-професійної програми студенти повинні:

**знати :**

- національні освітні традиції різних народів світу,
- педагогічні погляди видатних педагогів, просвітителів минулого;

– особливості організації дошкільної, шкільної та вищої освіти в зарубіжних країнах та Україні;

**вміти :**

- бачити зв'язок історії педагогіки з матеріальною і духовною культурою людства;
- на основі аналізу конкретно-історичних педагогічних явищ і фактів усвідомлювати розвиток теорії і практики виховання та освіти;
- обґрунтовувати закономірності процесу розвитку освіти та педагогічних ідей в світі й Україні.

## ПСИХОЛОГІЯ

Програма навчальної дисципліни “Психологія загальна та вікова з основами психодіагностики” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму спеціальності)“ 6.010102 „ Початкова освіта ”.

Вивчення психологічних дисциплін майбутніми педагогами починається з загальної психології. Це зумовлено тим, що засвоєння основ загальної психології визначає як фахову підготовленість майбутнього вчителя, так і готовність до творчої життєдіяльності особистості в соціокультурному просторі. Окрім того, навчальна дисципліна дає можливість студентів сформувати базові знання з вікової психології особистості, що є необхідним компонентом педагогічної діяльності.

Навчальний курс сприятиме й розвитку сенсорно-перцептивної, інтелектуальної, емоційно-вольової сфер творчої діяльності студента-освітянина, формуванню стійкої життєвої позиції в суспільстві.

**Предметом** вивчення навчальної дисципліни є категоріально-понятійний апарат загальної та вікової психології, закономірності розвитку та функціонування психіки.

**Міждисциплінарні зв'язки:** вивчення навчальної дисципліни тісно пов'язане із знаннями з “Педагогіки”, “Соціальної психології”, “Філософії” “Анатомії та фізіології ЦНС” та ін..

Метою викладання навчальної дисципліни є запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, яка сприятиме одному з найважливіших завдань сьогодення – забезпечення якості підготовки майбутніх педагогів-фахівців на рівні міжнародних вимог.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- ✓ формування готовності молоді до творчої життєдіяльності в соціокультурному просторі; знань і вмінь з історії розвитку психологічної думки в Україні, зарубіжжі;
- ✓ сприяти розвитку сенсорно-перцептивної, інтелектуальної, емоційно-вольової сфер діяльності фахівця, формуванню стійкої життєвої позиції в суспільстві;
- ✓ засвоїти питання психології особистості, колективу та психології спілкування; навчити студента використовувати теоретичні та практичні знання в життєвих ситуаціях.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

**знати :**

- ✓ методологічні основи загальної психології;
- ✓ основні методи, що застосовуються під час проведення психологічного дослідження;
- ✓ основні психологічні категорії і поняття,
- ✓ теоретичні підходи до вивчення людини як суб'єкта діяльності і пізнання,

**вміти:**

- самостійно розбиратися в постановці і вирішенні проблем, пов'язаних з будовою і розвитком особистості та індивідуальності людини, її системи пізнавальних процесів, розуміти загальні закономірності її поведінки;
- проводити психодіагностичне дослідження із застосуванням психометричних методів психології/

## ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Навчальна дисципліна “Основи інклюзивної педагогіки” належить до циклу навчальних дисциплін природничо-наукової підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”. Курс є провідним у системі педагогічної підготовки.

**Метою викладання навчальної дисципліни “ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ” є:**

- формування систематизованих уявлень про теоретичні, нормативно-правові засади впровадження інклюзивного навчання, особливості організації, проблеми і перспективи

проектування інклюзивного освітнього середовища для дітей з порушеннями психофізичного розвитку;

– формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх вчителів, необхідних для ефективної діяльності в якості виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Основними завданнями вивчення дисципліни "ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ" є:

- систематизація знань студентів щодо основних положень інклюзивної освіти;
- формування у студентів уявлень про побудову стратегій взаємодії з батьками вихованців та спеціалістами;
- формування уявлень щодо професійно важливих властивостей особистості педагога.

**Знання й уміння студента після опанування курсу:**

Працюючи над вивченням курсу, студент має засвоїти такі **знання**:

- основний зміст, структура, напрями, специфіка діяльності вчителя початкової школи загальноосвітнього навчального закладу з організації та впровадження інклюзивного навчання;
- науково обґрунтованих методів і сучасних технологій в організації власної професійної діяльності;
- особливості взаємодії вчителя зі спеціалістами інших служб в системі інклюзивного навчання

та оволодіти **уміннями**:

- використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання;
- ефективно взаємодіяти з іншими педагогами, спеціалістами, батьками дітей з особливими освітніми потребами;
- створювати індивідуальні навчальні програми для дітей з особливостями психофізичного розвитку на основі діагностики їхніх потреб;
- здійснювати необхідні адаптації/модифікації курикулуму й методики викладання;
- працювати з нормативно-правовими джерелами в галузі інклюзивної освіти.

### **ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ**

Метою викладання навчальної дисципліни "**Педагогічна майстерність**" є формування у студентів необхідного об'єму знань і вмінь, покликаних допомогти майбутньому вчителю успішно розв'язувати завдання освіти і виховання (сформована рефлексивна діяльність в процесі забезпечення навчально-виховного процесу, усвідомлення себе суб'єктом цього процесу, вміння використовувати свій потенціал, в т.ч. педагогічну техніку у взаємодії з класом та ін.).

Основними завданнями вивчення дисципліни "**Педагогічна майстерність**" є:

- засвоєння студентами теорії навчально-виховного процесу;
- оволодіння основами методики сучасного уроку, в т.ч. в умовах початкової школи;
- розкриття перед ними структури і характерних особливостей педагогічної професійної майстерності;
- допомога у проникненні у реальні ситуації вчительської діяльності в умовах відродження національної школи, усвідомлення її глибинних процесів;
- сприяння виробленню індивідуальних рис особистості вчителя;
- допомога у формуванні педагогічної етики спілкування та ін.

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: завданнях і функціях вчителя у суспільстві, специфіці і структурі педагогічної діяльності (освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця зі своєї майбутньої спеціальності), професійних рівнях і складових педагогічної майстерності, поняттях професійної придатності, головних показниках профпридатності до праці вчителя, діагностиці рівнів профпридатності до педагогічної праці; нових педагогічних технологіях – вимогу часу, вербальні і невербальні комунікації вчителя, акторській майстерності у роботі педагога, основних способах педагогічного впливу на учня; учитель на класичному (традиційному) уроці, учитель на інноваційному уроці; учитель-вихователь у системі національного виховання, професійному вдосконаленні через систему методичної роботи, самоосвіті, використанні передового педагогічного досвіду, науковій



організація праці, професійному вдосконаленні, управлінні професійним вдосконаленням очолюваного педколективу та ін.

### **ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Навчальна дисципліна «Педагогічні технології у початковій школі» розкриває поняття «педагогічна інноватика», «інновація», «новація», «новизна»; сутність та особливості інноваційної педагогічної діяльності; суть та особливості особистісно орієнтованого навчання і виховання; загальну характеристику особистісно зорієнтованих технологій; сутність та особливості сучасних виховних і навчальних технологій, їх перевагу над традиційними; загальну характеристику системних педагогічних технологій; вимоги до педагога, який реалізує технологічний підхід у навчанні і вихованні на особистісно орієнтованих засадах.

Навчальна дисципліна «Педагогічні технології у початковій школі» забезпечує формування компетенцій: аналізувати позитивні сторони технологій та можливі труднощі, які зустрічаються педагогу у їх реалізації; ставити педагогічну мету і вибирати оптимальну технологію для її реалізації; моделювати фрагменти навчально-виховної діяльності з використанням різних педагогічних технологій і проектувати можливий педагогічний результат при їх застосуванні; визначати рівень своєї готовності до інноваційної педагогічної діяльності та шляхи роботи над собою для його підвищення.

## **ПИТАННЯ ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ**

### **ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

1. Структура педагогічної діяльності.
2. Місце і роль праці вчителя у державотворенні України.
3. Функціональні обов'язки вчителя.
4. Вимоги до вчителя.
5. Система педагогічної освіти в Україні.

### **ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ**

1. Акселерація, ретардація, їх пояснення в науці.
2. Процес розвитку і формування особистості. Вікова періодизація.
3. Педагогічна характеристика дітей молодшого та підліткового (середнього) шкільного віку.
4. Педагогічна характеристика дітей юнацького (старшого) шкільного віку.
5. Предмет і завдання педагогіки, основні педагогічні категорії.
6. Роль середовища та діяльності у розвитку та формуванні особистості.
7. Роль спадковості у розвитку та формуванні особистості.

### **ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

1. Структура органів управління освітою в Україні.
2. Основні категорії і поняття у галузі управління освітою: принципи управління, загальні функції, методи управління.
3. Перспективне, річне та поточне планування роботи загальноосвітнього навчального закладу.
4. Види, форми і методи внутрішнього контролю у початковій школі ЗНЗ.
5. Форми методичної роботи в початковій школі, їх характеристика.

### **ОСНОВИ -ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

1. Основні напрямки наукових досліджень у галузі педагогіки. Мета і завдання науково-педагогічного дослідження.
2. Наукове дослідження. Логіка наукового дослідження. Фундаментальні та прикладні педагогічні дослідження.
3. Методологія наукового дослідження.
4. Поняття методу дослідження.
5. Методика наукового дослідження. Її характеристики.
6. Теоретичні методи дослідження. Загальна характеристика.
7. Емпіричні методи педагогічного дослідження. Загальна характеристика
8. Поняття “науково-дослідна робота студентів” (НДРС), її специфіка. Види студентських наукових робіт педагогічного спрямування.

## **ДИДАКТИКА**

1. Предмет, функції та завдання дидактики.
2. Становлення дидактики як науки. Основні категорії дидактики.
3. Поняття “зміст освіти”, необхідність розробки його наукових основ.
4. Документи, які визначають зміст освіти: нормативні документи, навчальні плани, навчальні програми, підручники, посібники.
5. Сутність навчання як педагогічного процесу, його завдання.
6. Зовнішні та внутрішні закономірності процесу навчання.
7. Основні компоненти процесу навчання.
8. Основні функції навчання.
9. Поняття про принципи та правила навчання.
10. Поняття про методи навчання, їх класифікація.
11. Характеристика навчальних програм. Принципи їх побудови, вимоги до них.
12. Характеристика основних форм організації навчання в школі.
13. Урок як основна форма організації навчання. Вимоги до нього.
14. Типологія уроків.
15. Дидактична характеристика основних структурних елементів уроків різних типів.
16. Система підготовки вчителя до уроку.
17. Основні форми організації навчальної роботи на уроці, їх характеристика.
18. Позаурочні форми навчання.
19. Види контролю знань. Суть і завдання контролю у навчальному процесі
20. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Критерії та норми оцінки.

## **ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ**

1. Взаємозв'язок школи і сім'ї в процесі виховання підростаючого покоління.
2. Екологічне виховання молодших школярів.
3. Завдання і зміст економічного виховання в початкових класах.
4. Загальні поняття про виховний колектив, стадії розвитку і шляхи згуртування.
5. Закономірності і принципи виховання.
6. Критерії вихованості особистості та шляхи підвищення ефективності процесу виховання.
7. Мета і зміст національного виховання.
8. Мета, завдання і зміст розумового виховання.
9. Мета, завдання і зміст трудового виховання.
10. Методи контролю за ефективністю виховання.
11. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки.
12. Методи стимулювання діяльності і поведінки.
13. Методи формування свідомості особистості.
14. Моральне виховання як процес формування моральних якостей особистості.
15. Організаційно-педагогічна роботи школи з батьками.
16. Поняття про методи, прийоми і засоби виховання. Класифікація загальних методів виховання.
17. Принципи та зміст позакласної і позашкільної виховної роботи.
18. Самовиховання і перевиховання особистості.
19. Структура виховного процесу, його рушійні сили.
20. Характеристика дитячих та юнацьких організацій (за вибором).

## **ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

1. Виникнення і діяльність братських шкіл в Україні 16-17 століття.
2. Зміст освіти у Києво-Могилянській академії.
3. Організатор українського шкільництва І.Огієнко.
4. Освітня діяльність і педагогічні погляди Г.С.Сковороди.
5. Педагогічні ідеї К.Д.Ушинського.
6. Педагогічні погляди та діяльність В.О.Сухомлинського.
7. Педагогічні погляди та освітня діяльність Г.Ващенка.
8. Педагогічні погляди та освітня діяльність Й.Г.Песталоцці.

9. Педагогічні погляди Я.А.Коменського.

10. Педагогічно-освітня діяльність товариств „Просвіта”, „Рідна школа”.

## **ПСИХОЛОГІЯ**

1. Психологія як наука про психіку та її розвиток.
2. Спостереження як метод психологічного дослідження - його види, переваги і недоліки.
3. Експеримент в психології - його види, переваги і недоліки.
4. Опитування – його види, переваги і недоліки.
5. Метод бесіди.
6. Метод тестів його переваги і недоліки.
7. Проективні методики дослідження особистості його види, переваги і недоліки.
8. Виникнення та розвиток людської свідомості. Передумови виникнення свідомості.
9. Поняття про сензитивні та критичні періоди розвитку. Вікові кризи.
10. Періодизація на основі зовнішніх та внутрішніх змін людини.
11. Центральні психічні новоутворення дитини в період молодшої школи.
12. Криза сьомого року життя: симптоми, шляхи подолання.
13. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери молодшого школяра.
14. Особливості пам'яті, уваги та уваги в період молодшого шкільного віку.
15. Конкретно-операціональне мислення в період молодшого шкільного віку.
16. Особливості мовленнєвого розвитку в період молодшого шкільного віку.
17. Страхі та тривоги дитини в період молодшого шкільного віку.
18. Взаємини з батьками і ровесниками в період молодшого шкільного віку.
19. Концепція морального розвитку дитини (за Ж. Піаже, Л. Кольбергом).
20. Відчуття. Фізіологічні основи відчуття.
21. Види відчуттів.
22. Загальні закономірності відчуття.
23. Загальна характеристика пам'яті. Мнемічні процеси.
24. Поняття про увагу. Значення уваги в житті та діяльності. Зв'язок уваги та пам'яті.
25. Природа, прояви і функції уваги. Вибірковість (селективність) уваги.
26. Характер та його психологічна характеристика.
27. Темперамент людини.
28. Поняття про емоції. Функції емоцій у житті людини.
29. Самосвідомість особистості. „Я-образ” та „Я-концепція” особистості.
30. Категорія діяльності в психології. Макроструктура діяльності.

## **ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

1. Сутність інноваційної діяльності педагога.
2. Формування готовності педагога до інноваційної діяльності.
3. Суть і особливості особистісно зорієнтованого навчання і виховання.
4. Технології розвивального навчання.
5. Технології інтерактивного навчання.
6. Проектна технологія (метод проектів).
7. Гуманно-особистісна технологія Ш. А. Амонашвілі.
8. Ігрові технології.
9. Технологія інтенсифікації навчання на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу В. Ф. Шаталова.
10. Технологія перспективно-випереджувального навчання С. М. Лисенкової.
11. Диференційоване навчання (М. П. Гузик).
12. Комп'ютерні (інформаційні) технології навчання.
13. Особливості змісту педагогічної технології «Будинок вільної дитини» М. Монтесорі.
14. Особливості змісту педагогічної технології «Школа успіху і радості» С. Френе.
15. Технологія розвивального навчання Л. Занкова.

## **ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ**

1. Педагогічна діяльність (сутність, структура, характеристика компонентів).
2. Функції педагога в сучасному навчально-виховному процесі.
3. Поняття педагогічної майстерності вчителя.
4. Критерії та рівні педагогічної майстерності.
5. Структура педагогічної майстерності педагога.
6. Гуманістична спрямованість педагога.
7. Професійно-педагогічна компетентність педагога (компоненти, класифікація компетентностей).
8. Професійні та особистісні якості вчителя початкової школи.
9. Педагогічні здібності, їх види.
10. Поняття педагогічної техніки, її структура.
11. Зовнішня техніка вчителя, її особливості.
12. Особливості внутрішньої техніки вчителя. Емоційна та волева саморегуляція педагога.
13. Засоби невербальної комунікації педагога їх значення у взаємодії з учнями та колегами.
14. Техніка мовлення та педагогічного спілкування. Шляхи удосконалення.
15. Вимоги до мовлення педагога (стиль, правильність, чистота, виразність, термінологічна чіткість, культура мовлення і слухання).
16. Поняття про педагогічний такт учителя початкової школи, його складові та умови вияву.
17. Поняття про педагогічну культуру вчителя, її головні складові.
18. Професійна етика вчителя (поняття педагогічної деонтології).
19. Сутність і ознаки педагогічної творчості вчителя початкової школи.
20. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях, шляхи розв'язання конфлікту.
21. Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності.

### **ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.
2. Визначення понять «інтеграція», «соціальна інтеграція», «освітня інтеграція», «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін.
3. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями й становлення системи спеціальної освіти.
4. Соціальна та медична моделі порушень психофізичного розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти.
5. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.
6. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
7. Українське законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.
8. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання.
9. Основні принципи корекційно-розвивальної роботи.
10. Значення педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в умовах загальноосвітнього навчального закладу.
11. Завдання і зміст педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання: індивідуальна програма розвитку, адаптації і модифікації, диференційоване викладання, моніторинг успіхів учнів, інклюзивне оцінювання.
12. Створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища, доступність та універсальний дизайн.
13. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями.

14. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.
15. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі.

### **3. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на державному екзамені з дисциплін спеціалізації**

В оцінці теоретичних знань студентів ураховуються такі моменти: достатність об'єму відповіді (повна, недостатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни, тенденціями і закономірностями організації і управління навчальним закладом, педагогічними концепціями видатних педагогів минулого і сучасних учених; усвідомленість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

**Оцінка "відмінно"** виставляється студентам, які в повному обсязі володіють програмовим матеріалом стосовно типології професійного спілкування, його основних характеристик, забезпечення суб'єкт-суб'єктного принципу взаємодії педагога та учнів, теоретико-методологічних основ організації дозвіллевої діяльності молодших школярів, організаційно-методичних засад превентивного виховання учнів початкових класів, особливостями діяльності педагога щодо профілактики та корекції девіацій у поведінці особистості. Для отримання вищого балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, що стосуються основних сучасних концепцій і напрямів досліджень із проблеми міжособистісного спілкування в соціально-педагогічному процесі, специфічних особливостей, сутності і структури педагогічного спілкування, його характеристики й діагностики. При оцінюванні враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями.

**Оцінка "добре"** виставляється також за умов достатньо повного володіння знаннями з навчальних предметів. Відповідь студента має бути правильною, обґрунтованою, демонструвати знання теоретичного матеріалу, знання першоджерел, вміння самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Водночас у відповіді може бути допущено дві-три несуттєві помилки чи деяка неповнота викладу, скутість висловленої думки.

**Оцінка "задовільно"** виставляється за знання, що продемонстровані в неповному обсязі. Вони, здебільшого, носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що студент фрагментарно обізнаний із літературними джерелами з навчальних дисциплін та першоджерелами, але не може достатньо критично оцінити їх.

**Оцінка "незадовільно"** виставляється за неправильну або неповну відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальних дисциплін, першоджерела та понятійно-категоріальний апарат студент зовсім не знає. Відповідь вказує, що програмовим матеріалом студент не володіє.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ

### ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ, ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников. /Ш. Амонашвили.– М.,1984. – 123с.
2. Бабанский Ю.К. Методология и методика научного поиска / Ю. Бабанский// Избр. педтруды. – М.: Педагогика, 1989. – С. 435-555.
3. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогического исследования./ Ю. Бабанский –М., 1988. – 125с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал./Григорій Ващенко.– Полтава, 1994. – 191 с.
5. Ващенко Г. Загальні методи навчання./Григорій Ващенко. – К., 1997. – 236с.
6. Виготський Л.С. Педагогічна психологія./Лев Виготський. – М., 1991. – 347с.
7. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси./О.Вишневський. – Львів,1996. – 432с.
8. Выбор методов обучения в средней школе/ Под ред. Ю.К.Бабанского. – М., 1981. – 165с.
9. Галузинський В.М. Індивідуальний підхід у вихованні учня./В.Галузинський. – 1982. – 98с.
10. Галузинський В.М., Евтух М.Б. Педагогіка :Теорія та історія./ Галузинський В.М., Евтух М.Б – К.: Вища школа. – 1995.– 237 с.
11. Гнутель Я.Б. Виховна робота в сучасних умовах: теорія й методика./Ярослав Гнутель. – Тернопіль, 1998. – 262 с.
12. Грушко И.М., Сиденко В.М. Основы научных исследований./ Грушко И.М., Сиденко В.М. – [Изд-во ХГУ, 1983. – 94с.
13. Гуревич К.М. Индивидуально-психологические особенности школьников./К. Гуревич –М.:Просвещение, 1988. – 111с.
14. Державна національна програма “Освіта” (України ХХІ ст.).– К.: Райдуга, 1994 – С. 62.
15. Дидактика сучасної школи / Під ред. В.А. Онищука. – К., 1987. – 253с.
16. Закон України “Про освіту” та коментар до нього // Початкова школа. – 1999. –№ 8. – С. 2-8.
17. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібн./С.Карпенчук. –К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
18. Киричук О.В. Концепція виховання підростаючих поколінь суверенної України/Олександр Киричук // Рад. школа, 1991. – № 6. – С.12-15.
19. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя/Надія Кічук. – К.:Либідь. – 1991. – 96с.
20. Концепція безперервної системи національного виховання. – К, 1994. – 67с.
21. Концепція середньої загальноосвітньої школи України. – К., 1990. – 85с.
22. Корнієнко С.М., Кодлюк Я.П. Батьківські збори в початкових класах./ Корнієнко С.М., Кодлюк Я.П. – Тернопіль: Підручники й посібники, 1998. – 64 с.
23. Коротяев Б.И. Методы навчально-пізнавальної діяльності учнів./Б. Коротяев. – К.,1991. – 175с.
24. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості./Г. Костюк.– Київ,1989. – 609 с.
25. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О. Основи національного виховання. / Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О – Умань, 1993. – 254с.
26. Макаренко А.С. Книга для батьків./Антон Семенович Макаренко. –К, 1987. – 243с.
27. Малафійк І. В. Урок в сучасній школі: питання теорії і практики./Іван Малафійк. – Рівне, 1997 – 83 с.
28. Мартинюк І.В. Національне виховання; теорія і методологія. /І. Мартинюк.– К., 1995. – 283с.
29. Матюша І.К. Гуманізація навчання і виховання в загальноосвітній школі./І. Матюша.–К., 1995. – 93с.
30. Мислення в діяльності молодших школярів / За ред. Костюка Т.С., Балла Г.О. – К.: Рад. школа. – 1981. – 153 с.
31. Онищук В.О. Структура і методика уроку в школі./В.Онищук.– К., 1973. – 95с.
32. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна.– К.: Вища шк., 1997. – 349 с.

33. Підласий І.П. Закономірності навчання і підвищення якості знань учнів./Іван Підласий. – Львів: Знання, 1981. – 48 с.
34. Підласий І.П. Педагогіка. Підручник/Іван Підласий. – М., Владос, 1999. – 574 с.
35. Побірченко Н.А. Психологічні основи навчання в початкових класах./Н. Побірченко. – К.: Рад. школа., 1985. – 64 с.
36. Постовий В.Г. Сучасна сім'я та її педагогіка./В. Постовий. – К., 1994. – 58с.
37. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи/Олександра Яківна Савченко. – К.: Абрис. – 416 с.
38. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів/Олександра Яківна Савченко. – К.: Рад. школа, 1982. – 176 с.
39. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка./Мирослав Стельмахович. – К.: Рад. школа, 1985. – 312 с.
40. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство/Мирослав Стельмахович. – К.:Наукова думка, 1991. – 85с.
41. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навчальний посібник./Мирослав Стельмахович. – К.: ІСДО, 1996. – 288 с.
42. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям./Василь Олександрович Сухомлинський/ Вибр. твори. В 5-ти т. –К. : Рад. школа., 1977. – Т. 3. – С.7 – 279.
43. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів./Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988.– 310с.
44. Сухомлинський В.О. Урок і знання./Василь Олександрович Сухомлинський. /Вибр.твори : В 5-ти т.– Т.5. – К. Рад. школа, 1980. – С. 387–392.
45. Ушинський К.Д. Рідне слово/Костянтин Ушинський /Вибр. пед. твори: В 2-х т.–К.: Рад. школа. – 1983. – Т.2.– С. 232 – 289.
46. Фіцула М.М.. Педагогіка./Михайло Фіцула. – Тернопіль: Богдан, 1997. – 192 с.
47. Форми навчання в школі /За ред. І.Мальованого.–К.:Освіта, 1992.–160с.
48. Шляхи підвищення ефективності уроку в початкових класах /За ред. О.Я.Савченко).– К.: Рад. школа, 1981.- 30 с.
49. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник./Володимир Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560с.
50. Яремчук В.Д. Національні проблеми загальноосвітньої школи України: історія і сучасність./В. Яремчук.– К., 1993.

### ДИДАКТИКА

1. Бабанский Ю.К. Проблемыповышенияэфективностипедагогическогоисследования / Ю.К.Бабанский. – М., 1988.
2. Бабанський Ю.К. Оптимізація навчально-виховного процесу / Ю.К.Бабанський. – К., 1982.
3. Бегей В.М. Управління загальноосвітньою школою на демократичних засадах / В.М.Бегей. – Львів, 1995.
4. Безпалько В.П. Программированноеобучение / В.П.Безпалько.– М., 1970.
5. Бондар В.І. Дидактика / В.І.Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 262 с.
6. Галузинский В.М. Индивидуальныйподход в воспитаниииучащегося / В.М.Галузинский.– К., 1982.
7. Гласс Дж. Статистическиеметоды в педагогике и психологии / Дж.Гласс, Дж.Стонет.– М., 1976.
8. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У.Гончаренко. – К.:Либідь, 1997. – 376 с.
9. Дидактика современнойшколы / Под. ред. В.А.Онищука.– К., 1987.
10. Журавлев В.И. Педагогика в системе наук о человеке / В.И.Журавлев. – М., 1990.
11. Загвязинський В.Ф. Вчитель як дослідник / В.Ф.Загвязинський. – М., 1980.
12. Концепція школи нової генерації – української національної школи – родини. – К., 1994.
13. Коротяев Б.І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів / Б.І.Коротяев. – К., 1991.
14. Красовицкий М.Ю. От педагогической науки к практике / М.Ю.Красовицкий.– К., 1990.
15. Кротов В.М. Общая методика учебно-воспитательногопроцесса / В.М.Кротов.– М., 1983.
16. Малафіїк І.В. Дидактика: навчальний посібник / І.В.Малафіїк. – К.: Кондор, 2005. – 398 с.

17. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте / А.К.Маркова.– М., 1983.
18. Матюша І.К. Гуманізація виховання і навчання в загальноосвітній школі / І.К.Матюша.– К., 1995.
19. Махмутов М.И. Теория и практика проблемного обучения / М.И.Махмутов. – М.. – 232с.

### **ОСНОВИ -ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІЖЕНЬ**

1. Абашкін Н.В. та ін. Нові підходи до розробки сучасних педагогічних досліджень / Н.В.Абашкін // Рад. школа. – 1994. - №3-4. – С.41-44.
2. Абдулина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О.А.Абдулина. – М., 1990.
3. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю.К.Бабанский. – М., 1982.
4. Байдак В.Ф. Организация самостоятельной работы студентов: Метод. Рекомендации / В.Ф.Байдак. – Николаев, 1988. – 36с.
5. Введение в научное исследование по педагогике: Учебное пособие для студ. пед. инст-ов/ Ю.К.Бабанский, В.И.Журавлев, В.К.Розов и др.; Под ред. В.И.Журавлева. – М.: Просвещение, 1988. – 239с.
6. Введение в научное исследование по педагогике /Под ред. В.И.Журавлева. – М., 1988.
7. Веселков Ф.С., Нинциев К.Х. Методическое пособие по написанию и защите дипломных работ / Ф.С.Веселков, К.Х.Нинциев. – Санкт-Петербург, 1996.
8. Воловик П.М. Теорія ймовірностей і математична статистика в педагогіці / П.М.Воловик. – К., 1969.
9. Голубев Н.К., Битинас Б.П. Введение в диагностику воспитания / Н.К.Голубев, Б.П.Битинас. – М., 1989. – С.31-35.
10. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методичні поради молодим науковцям / С.У.Гончаренко. – К., 1995. – 45с.
11. Загвязинский В.И. Методология и методы дидактического исследования / В.И.Загвязинский. – М., 1982.
12. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / В.И.Загвязинский. – М.: Педагогика, 1987.
13. Засобина Г.А. и др. Практикум по педагогике: Учебное пособие для учащихся пед. уч-щ / Г.А.Засобина. – М., 1986. – С.13-38, 86-109.
14. Ильина Т.А. Вопросы теории и методики педагогического эксперимента / Т.А.Ильина. – М.: Педагогика, 1982.
15. Кальбус Г.Л., Земсков В.И. Планирование и внедрение научно-исследовательских работ: Метод. Указания / Г.Л.Кальбус, В.И.Земсков. – Барнаул, 1987.
16. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібник для студ. ун-рів і пед. ін-тів / М.Д.Касьяненко. – К.: Вища школа, 1993. – 320с.
17. Клименюк А.В., Калита А.А., Бережная Э.П. Методология и методика педагогического исследования. Постановка цели и задач исследования: Учеб. Пос / А.В.Клименюк, А.А.Калита, Э.П.Бережная. – К., 1988. – С.17-27.
18. Кондратенков А.Е. Труд и талант учителя / А.Е.Кондратенков. – М.: Просвещение, 1985.
19. Кочетов А.И. Педагогическое исследование: Учебное пособие для аспирантов, дипломников и учителей / А.И.Кочетов. – Рязань, 1975. – 178с.
20. Крылова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста / Н.Б.Крылова. – М., 1990.
21. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования / Н.В.Кузьмина. – Л., 1980.
22. Кыверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А.А.Кыверялг. – Таллин: Валгус, 1980. – 334с.
23. Лесін В.М. Як працювати з книгою: Метод. Посібник / В.М.Лесін. – К., 1989.
24. Логіка науково-педагогічного дослідження: Методичні рекомендації /Розробили В.О.Тимчишин, Л.П.Тимчишин, В.А.Поліщук. – Тернопіль, 1994.
25. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці / С.Д. Максименко. – К.: Наукова думка, 1999. – 213с.



26. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт студентами педагогічного інституту /Уклад. Г.І. Артемчук, В.С.Демчук, М.Б. Євтух, З.М.Шалік. – К., 1990.
27. Методы педагогических исследований / Под ред. А.И.Пискунова, Г.В. Воробьева. – М., 1980.
28. Мороз І.В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення, захисту / І.В.Мороз. – К., 1997. – 56с.
29. Науково-дослідна робота в закладах освіти: Методичний посібник /Укл. Ю.О.Туранов, В.І.Уруський. – Тернопіль: АСТОН, 2001. – 140с.
30. Основы научных исследований / Под ред. В.И.Крутова, В.В.Попова. – М.: Высш. школа, 1989. – 400с.
31. Петрик О.І., Пикалюк В.С., Косинська О.А. Методичні рекомендації щодо аналізу лекцій, семінарських і лабораторно-практичних занять та загальні вимоги до проведення консультацій, написання дипломних і курсових робіт / О.І.Петрик, В.С.Пикалюк, О.А.Косинська. – Луцьк: Ред. вид. відділ ВДУ, 1998. – 44с.
32. Полонский В.М. Оценка качества научно-педагогических исследований / В.М.Полонский. – М.: Педагогика, 1987. – 144с.
33. Скаткин М.Н. Методология и методика педагогических исследований / М.Н.Скаткин. – М.: Педагогика, 1986. – 152с.
34. Сорокин Н.А. Дипломные работы в педагогических вузах: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов / Н.А.Сорокин. – М.: Просвещение, 1986. – С.30-67.
35. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студентів пед. Вузів / М.М.Фіцула. – К.: Академія. 2002. – 527с.

### **ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ**

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні. – К.: Вища школа, 1997.
2. Антология педагогической мысли УССР. – М.: Педагогика, 1988.
3. Апанович О. М. Розповіді про запорізьких козаків. – К.: Дніпро, 1991.
4. Бабишкін О. Наш земляк А. Кримський // Рад. Волинь. – 1989. – 13 січня.
5. Балицька О. Повернення національних цінностей: Чинник відродження культури України // Розбудова держави. – К., 1994. – № 5. – С. 40-46.
6. Білан А. Іван Огієнко // Українська культура. – 1992. – С. 13.
7. Боплан Г. П. Опис України. – Київ: Наукова думка, 1990.
8. Брюховецький Вячеслав. Відродження Києво-Могилянської академії // Київська старовина – 1993. – № 1. – С. 2-5.
9. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905-1920): Визвольний шлях – 1976. – кн. 2. – 1255 с.
10. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, вихователів, молоді та батьків. – Полтава, 1994. – Т. 1. – 192 с.
11. Веркалець М. М. Про педагогічну спадщину П. О. Куліша. // Рад. школа – № 8. – 1988.
12. Возняк М. Кирило-Мефодіївське братство. – Львів, 1921.
13. Волошина В. Я. Проблеми теорії початкового навчання у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Поч. школа. — 1982. – № 9. – С. 3-6.
14. Гринько Г. Нариси радянської просвітницької політики. – Харків, 1922.
15. Грищенко М. С. Нариси з історії школи в Українській РСР. – К.: Рад. школа, 1966.
16. Грушевський М. Історія України-Русі. – К.: Наукова думка, 1991.
17. Грушевський М. С. Про українську мову й українську школу. – К., 1991.
18. Губко О. Т. Макаренкові не треба зводитися ... (відповідь на статтю Азарова “Не подняться тебе, старик”). // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 1. – С.13-17.
19. Гусак П., Мартиросян Л. Історія педагогіки України. – Луцьк: Вежа, 1996. – 189 с.
20. Декларація Народного Комісаріату освіти УРСР про соціальне виховання дітей. 1. о7.1920. // В кн.: Антология педагогической мысли Украинской ССР. – М., 1988. – С.306-310.
21. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність. – К.: Академія, 1997. – 180 с.
22. Духнович О. В. Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских. – Прешов, 1847.
23. Зайченко І. Деякі проблеми розвитку української національної школи в педагогічній спадщині С. Русової // Вісник Академії педагогічних наук України. – 1993. – № 1. – С. 80-81.

24. Захлюпана М.І. Огієнко про рідномовні зв'язки // Мова і культура нації. Тези доп. – Львів, 1992.– С 14-18.
25. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVIII ст. – К.: Наукова думка, 1966. – 249 с.
26. Калениченко Н. П. Педагогічні ідеї С. Русової // Рідна школа. –1991.–№ 12. – С. 8-13.
27. Києво-Могилянська академія: історія та день сьогоднішній // Просвіта. – 1995. – 23 грудня.
28. Коновець О. Ф. Просвітницький рух на Україні: XIX – I третина XX ст. – К., 1992.
29. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки.– Тернопіль, 1994. – 388с.
30. Любар О., Федоренко Д., Стельмахович М. Історія педагогіки України. К., 1999.
31. Майборода В. К., Майборода С. В. Національні школи України: історія, розвиток, уроки // Рідна школа. – 1994. – № 7. – С. 65-71.
32. Макаренко А. С. Вибрані твори в 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1988.
33. Марушкевич А. А. Велетень науки І. Огієнко // Невтомний працівник українського ренесансу. І. Огієнко. Пед. аспект. – К., 1996. – 126 с.
34. Машталер О. В. Педагогічна і освітня діяльність В. О. Духновича. – К.: Рад. школа, 1966.
35. Мешко О.І., Янкович О.І., Мешко Г. М. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1999.
36. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.
37. Мицько І. З. Острозька академія. – К.: Наукова думка, 1990.
38. Нариси історії Українського шкільництва (1905-1933 рр.). / За ред. О. В. Сухомлинської. – К.: Заповіт, 1996. – 302 с.
39. Огієнко І.І. Українська культура. – К., 1991.
40. Ососкова А. В. Начальное образование в дореволюционной России 1861-1917 гг. – М.: Просвещение, 1982.
41. Павловський І. Ф. Походження школи в старій Малоросії. – К.: Дніпро, 1990.
42. Педагогічні ідеї К. Д. Ушинського.– К.: Вища школа. 1974.
43. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди. – К.: Вища школа, 1972.
44. Педагогічні технології. Падалка О. С., Нісімчук А. С., Смолюк І. О. – К.: Українська Енциклопедія ім. М. Бажана, 1995.– 254 с.
45. Повість минулих літ // Літопис Руський. – К.: Дніпро, 1989.– С. 1- 178.
46. Постанова ЦК ВКП (б) про школу 30-х років. В зб. Народное образование в СССР. – М.: Педагогика, 1974.
47. Пріцак О. А. Кримський // Київська старовина. – 1992. –№ 1.
48. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X- поч. XX ст.). /За ред. М. Д. Ярмаченка/ – К., 1991.
49. Русова С. Дошкільне виховання // Україна, 1991. – С. 2-5.
50. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
51. Сковорода Г. С. Твори: в 2-х т. – К.: Обереги, 1994. – Т. 1. –528 с. –Т.2 – 480с.
52. Смаль В. Педагогічні ідеї І. Франка.– К., 1985.
53. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. – К.: Рад. школа, 1985. – 312 с.
54. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К., 1997. – 262 с.
55. Струманський В. Педагогічні ідеї Лесі Українки. – К., 1987.
56. Ступарик Б. М. Національна школа: витоки, становлення. – Ів. -Франківськ, 1992. – 183 с.
57. Ступарик Б. М. Ідея національної школи та національного виховання в педагогічній думці Галичини. – Коломия: Вік, 1995 – 173 с.
58. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1991– 710 с.
59. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Вибр. тв.: В 5-ти т. – К.: Рад. шк., 1977. – т. 3. – С. 7-279.
60. Українка Леся. Вибрані твори в 12-ти т. – К., 1987.
61. Ушинський К. Д. Вибрані твори в 2-х т.– К., 1983.
62. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – К.: Наук. думка, 1988.
63. Хіллів Г. Подряпини на образі “видатного педагога” // Рад школа. – №3. – 1991.
64. Чавдаров С. Х. Педагогічні ідеї Т. Г. Шевченка. – К.: Рад. шк., 1953.

65. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків /Вибрані тв.: В 3-х т. – Львів: Світ, 1990. –Т.1. – 314 с., Т.2 – 245 с., Т.3 – 317 с.

### ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

1. Державна національна програма “Освіта” (України ХХІ ст.).– К.: Райдуга, 1994 – С. 62.
2. Закон України “Про освіту” // Освіта. – 1991.–25 червня.– С.1-3.
3. Закон України “Про освіту” та коментар до нього // Початкова школа. – 1999. –№ 8. – С. 2-8.
4. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функции оценки учения школьников. – М., 1984.
5. Ващенко Г. Виховний ідеал.– Полтава, 1994. – 191 с.
6. Ващенко Г. Загальні методи навчання. – К., 1997.
7. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. – Львів, 1996.
8. Галузинський В.М. Індивідуальний підхід у вихованні учня. – 1982.
9. Галузинський В.М., Евтух М.Б. Педагогіка : Теорія та історія. – К.: Вища школа. – 1995.– 237 с.
10. Галузинський В.М., Масленнікова М.П. Самовиховання та самоосвіта школярів. –К., 1969.
11. Гнутель Я.Б. Виховна робота в сучасних умовах: теорія й методика. – Тернопіль, 1998. – 262 с.
12. Гуревич К.М. Індивідуально-психологічні особливості школярів. – . 1988.
13. Кобалевський Д.Б. Воспитание ума и сердца. – М., 1989.
14. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібн. –К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
15. Киричук О.В. Концепція виховання підростаючих поколінь суверенної України // Рад. школа, 1991. – № 6.
16. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. – К: Либідь. – 1991. – 96 с.
17. Концепція безперервної системи національного виховання. – К, 1994.
18. Корнієнко С.М., Кодлюк Я.П. Батьківські збори в початкових класах. – Тернопіль: Підручники й посібники, 1998. – 64 с.
19. Коротяєв Б.І. Методи навчально-пізнавальної діяльності учнів. – К., 1991. – 175 с.
20. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості.– Київ, 1989. – 609 с.
21. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О. Основи національного виховання. – Умань, 1993.
22. Макаренко А.С. Книга для батьків. –К, 1987.
23. Мартинюк І.В. Національне виховання; теорія і методологія. – К., 1995.
24. Матюша І.К. Гуманізація навчання і виховання в загальноосвітній школі.–К., 1995.
25. Мислення в діяльності молодших школярів / За ред. Костюка Т.С., Балла Г.О. – К.: Рад. школа. – 1981. – 153 с.
26. Миславський Ю.А. Саморегуляція и активность личности в юношеском возрасте. – М., 1991.
27. Підласий І.П. Педагогіка. – М., Владос., 1999. – 574 с.
28. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна.– К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
29. Постовий В.Г. Сучасна сім'я та її педагогіка. – К., 1994.
30. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. – К.: Рад. школа, 1982. – 176 с.
31. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство. – К.:Наукова думка, 1991. – 85 с.
32. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К.: Рад. школа, 1985. – 312 с.
33. Стельмахович М.Г. Українська родинна педагогіка: Навчальний посібник. – ІСДО, 1996. – 288 с.
34. Сухомлинський В.О. Серце віддію дітям./ Вибр. твори. В 5-ти т..–К. : Рад. школа., 1977. – Т. 3. – С.7 – 279.
35. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. – К.: Радянська школа, 1988.– 310 с.
36. Ушинський К.Д. Рідне слово /Вибр. пед. твори: В 2-х т.–К.: Рад. школа. – 1983. – Т.2.– С. 232 – 289.
37. Фіцула М.М. Педагогіка.–К.: Вид.центр. «Академія», 2000. – 544 с. (Альма-матер).
38. Янів В. Українська вдача і наш виховний ідеал.– Мюнхен – Тернопіль, 1992. –503 с.

39. Яремчук В.Д. Національні проблеми загальноосвітньої школи України: історія і сучасність.– К., 1993.

### ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

1. Барабаш Ю.Г., Пріма Р.М., Барабаш Ц.Й. Основи внутрішкільного управління: Навч.-метод. посібник. / Юрій Григорович Барабаш, Раїса Миколаївна Пріма, Ціля Йосипівна Барабаш. – Луцьк РВВ «Вежа» ВНУ імені Лесі Українки, 2009. – 440с.
2. Бондарь В. И., Красовицкий М. Ю. Проблемы выявления и обобщения передового педагогического опыта / Бондарь В. И., Красовицкий М. Ю // Сов. Педагогика.– 1988.– № 8.– С.82-88.
3. Бочкарев В. И. Сто забот школьного совета / В. Бочкарев// Народное образование.– 1992.– №3.– С.54-61.
4. Бочкарев В. И. О функциях школьного совета / В.Бочкарев// Педагогика.– 1992.– № 1,2.– С.50-64.
5. Вазина К. Я., Петров Ю. Н., Белиловский В. Д. Педагогический менеджмент./ Вазина К. Я., Петров Ю. Н., Белиловский В. Д. – М., 1991. – 143с.
6. Вопросы школоведения / Сост. Г. А. Сыченкова. / Под ред. М. И. Кондакова, П. В. Зимина.– 2-е изд., испр. и доп.– М.: Просвещение, 1982.– 288с.
7. Гадецький М.В. Організація навчально-виховного процесу в середній школі. / М. Гадецький.– Харків, 2003.– 125с.
8. Горбунова Н. В. Внутришкольное управление: теория и опыт педагогических и управленческих инноваций. / Горбунова Н. В – М., 1995. – 89с.
9. Горская Г. И., Чуракова Р. Г. Организация учебно-воспитательного процесса в школе: Пособие для учителя/ Горская Г. И., Чуракова Р. Г. – 2-е изд., доп. и перераб.– М.: Просвещение, 1986.– С. 96 – 132.
10. Григораш М. та ін. Управління навчальним закладом./ М. Григораш.– Ч.2. – Харків, 2004. – 234с.
11. Даниленко Л.І. Модернізація змісту, форм, методів управлінської діяльності директора школи: Монографія. / Даниленко Л.І. – К.: Логос, 2002. – 2-ге вид. – 140 с.
12. Жерносек І. А. Організація методичної роботи в школі./ І. Жерносек. – К., 1995.– 127с.
13. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про освіту” // Голос України.– 1996.– 25 квітня.
14. Киринова І.В. Науково-методична проблема і педрада у школі/ І. Киринова //Управл. школою. – 2004. – 12. – С.12-18.
15. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту./ Коломінський Н. Л – К.: МАУП, 1996. – 176 с.
16. Маслов В., Шаркунова В. Принципи менеджменту в установах освіти / Маслов В., Шаркунова В // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – Т.1. – С.234-267.
17. Менеджмент в управленні школою / Научн. ред. Т. И. Шамовой. – М., 1992. – 123с.
18. Онишків З. М. Основи школознавства: навчальний посібник для студентів педагогічних вузів./Зіновій Онишків. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 176 с.
19. Освітній менеджмент: навчальний посібник / За ред. Л.І. Даниленко, Л. М. Карамушка. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
20. Основні документи про організацію методичної роботи з педагогічними кадрами.– К.: Рад. школа, 1988.– 47с.
21. Островерхова Н. М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект./ Островерхова Н. М., Даниленко Л.І. – К.: Школяр, 1995.– С.22–36.
22. Педагогічний пошук / Упор. І. М. Баженова.– К.: Рад. школа., 1988.– 496 с.
23. Передовий педагогічний досвід: теорія і методика /Під ред. Л. Л. Момот.– К.: Рад. школа, 1990.– 141с.
24. Пикельная В. С. Теоретические основы управления (школоведческий аспект)/В. Пикельная.– М.: Высшая школа, 1990. – 134с.
25. Поташник М. М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя./М. Поташник. – К.: Рад. школа, 1988.– С.54-57, 165-180.

26. Раченко И. П. Научная организация педагогического труда. / И. Раченко. – М.: Просвещение, 1972. – 111 с.
27. Світельська Л. М. Організація гнучкої методичної служби в місті / Л. Світельська // Поч. школа. – 1992. – № 5-6. – С. 51-54.
28. Сисоев В. М. Приоритет – науково-педагогічній творчості / В. Сисоев // Рідна школа. – 1994. – № 5. – С. 52-55.
29. Скаткин М. Н. Об изучении, обобщении и использовании передового опыта / М. Скаткин // Нар. образование. – 1981. – № 9. – С. 103-111.
30. Сухомлинський В. О. Павліська середня школа / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 65-69.
31. Шамова Т. И. Управление образовательными системами: Учебное пособие для студ. вузов. / Т. Шамова. – М.: ВЛАДОС, 2002. – 320 с.
32. Шубин Н. А. Внутришкольный контроль. / Н. Шубин. – М., 1977. – 240 с.

## ПСИХОЛОГІЯ

1. Абрамова Г. С. Практикум по возрастной психологии / Абрамова Г. С. – М.: Издательский центр “Академия”, 2001. – 245 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник / М. Й. Варій. – 3-є вид., виправл. та доповн. – К.: Центр учб. л-ри, 2009. – 1008 с.
3. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. Й. Варій, В. Я. Ортинський. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 376 с.
4. Введение в психологию: учеб. для студ. ун-тов / [Р. Л. Аткинсон, Р. С. Аткинсон и др.]. – 14-е междунар. изд. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК; М.: Олма-ПРЕСС, 2003. – 672 с.
5. Гальперин П. Я. Введение в психологию: учеб. пособие для вузов / Гальперин П. Я. – М.: Книжн. дом „Университет”, 1999. – 332 с.
6. Гамезо М. В. Атлас по психологии / М. В. Гамезо, И. А. Домашенко. – М.: [б. и.], 1986. – 453 с.
7. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию / Гиппенрейтер Ю. Б. – М.: [б. и.], 1996. – 326 с.
8. Глейтман Г. Основы психологии: пер. с англ. / [Г. Глейтман и др.] – СПб.: Речь, 2001. – 1247 с.
9. Дубравська Д. М. Основи психології: навч. посіб. / Дубравська Д. М. – Л.: Світ, 2001. – 279 с.
10. Загальна психологія: метод. посіб. до практ. занять. / уклад.: Г. І. Ніколайчук, О. П. Галабурда – Рівне: РДГУ, 2000. ч. 1. – 90 с.
11. Загальна психологія: підруч. для студ. ВНЗ / [С. Д. Максименко, В. О. Зайчук та ін.]; за заг. ред. С. Д. Максименка. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Вінниця: Нова кн., 2004. – 704 с.
12. Загальна психологія: Практикум: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О. – К.: Каравела, 2006. – 280 с.
13. Кожан В., Крижановська З. Ю. Професійна самореалізація жінок в державному управлінні / Кожан В., Крижановська З. Ю. // Актуальні проблеми сучасної психології: зб. матер. наук. доп. і повід. на Звітній конф. проф.-викл. складу фак.-у психол. ВНУ ім. Лесі Українки. (Луцьк, травня) / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк: Вежа, 2012. – С. 71 – 72.
14. Корольчук М. С. Психологія: Схеми, опорні конспекти, методики: навч. посіб. для студ. ВНЗ / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк, В. М. Марченко; за заг. ред. М. С. Корольчука. – К.: Ельга: Ніка-Центр, 2005. – 318 с.
15. Крижановська З. Ю. Психологические особенности успешной самореализации карьероуспешной женщины / З. Ю. Крижановська // Психология сегодня: взгляд современного студента: матер. VI междунар. студ. научн.-практ. конф. по психологии (Брест, 3 мая 2012г.) / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина, каф. Психологии развития; редколл.: И. Е. Валитова, Д. Э. Синюк. – Брест: БрГУ, 2012. – С. 52–55.
16. Крижановська З. Ю. Самореалізація особистості в шлюбно-сімейних відносинах / З. Ю. Крижановська // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: зб. наук. праць. Серія Психологія і педагогіка.-Острог, 2011. Вип. 18. С. 138-147.

17. М'ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посіб. / П. А. М'ясоїд. – 2-ге вид., доповн. – К. : Вища шк., 2001. – 487 с.
18. Основи психології : підруч. для студ. вnz / за заг. ред. О. В. Киричука, В. Н. Роменця. – Вид. 6-те, стер. – К. : Либідь, 2006. – 632 с.
19. Основи психології : підруч. для студ. ВНЗ / за заг. ред. О. В. Киричука, В. Н. Роменця. – Вид. 6-те, стер. – К. : Либідь, 2006. – 632 с.
20. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник / Р. В. Павелків ; М-во освіти і науки України. – Вид. 3-є, доповн. – К. : Кондор, 2009. – 572 с.
21. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник / Р. В. Павелків ; М-во освіти і науки України. – Вид. 3-є, доповн. – К. : Кондор, 2009. – 572 с.
22. Партико Т. Б. Загальна психологія : підручник / Партико Т. Б. – К. : Вид. дім „Ін Юре”, 2008. – 416 с.
23. Психологическая диагностика: Учебник для вузов / Под ред. М.К. Акимовой, К.М. Гуревича. – СПб.: Питер, 2003. – 652 с.: ил.
24. Психология пазвития. Словарь / Под ред. А.Л. Венгера // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь в шести томах / Рел.-сост. Л.А. Карпенко. Под общ. Ред. А.В. петровского. – М.: ПЕРСЭ, 2005. – 176с.
25. Психологія / [Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.] ; / за ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-є вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
26. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – Санкт-Петербург ; Москва ; Харьков; Минск : [б. и.], 2000. – 873 с.
27. Сердюк Л. З. Психологія : навч. посіб для дистанційного навчання / Л. З. Сердюк, О. М. Кочубейник. – К. : Ун-т „Україна”, 2005. – 232 с.
28. Станчинская Э. И. Дневные матери. История развития современного ребенка от рождения до семи лет // Возрастная психология: Детство, отрочество, юность: Хрестоматия / Сост. И науч. Ред. В.С.Мухина, А.А. Хвостов. – М.: Академия, 2001. – С. 116 – 128.
29. Цимбалюк І. М. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. / І. М. Цимбалюк, О. Ю. Яницька. – К. : ВД „Професіонал”, 2004. 304 с.

### **ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник] / Дичківська І. М. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Зайчук В. О. Сучасні педагогічні технології: дидактично-інноваційний аспект. Т. 2. [Текст] / В. О. Зайчук, А. С. Нісімчук, А. Д. Білан. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2009. – 312 с.
3. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології [Текст] : колективна монографія / авт.: В. Ю. Биков [та ін.]. – К. : Атіка, 2005. – 252 с.
4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Педагогічні технології: теорія та практика [Текст] : навч.-метод. посіб. / за ред. М. В. Гриньової ; Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка – Полтава : АСМІ, 2006. – 230 с.
6. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання [Текст] : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : «А.С.К.», 2005. – 192 с.
7. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання [Текст] / Г. О. Сиротенко. – Х. : ВГ «Основа», 2003. – 80 с.
8. Сорока І. Г. Сучасні виховні системи і технології. / І. Г. Сорока – Харків, 2002. – 128 с.
9. Сучасні шкільні технології. Ч. 1. [Текст] / упоряд. І. Рожнятковська, В. Зоц. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 112 с.
10. Сучасні шкільні технології. Ч. 2 [Текст] / упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 128 с.
11. Телячук В. П. Інноваційні технології в початковій школі. / В. П. Телячук, О. В. Лесіна // – Х.: Основа, 2007.
12. Щуркова Н. Е. Педагогическая технология [Текст] : учеб. пособ. для студ. и преподавателей пед. учеб. заведений, учителей шк. / Н. Е. Щуркова. – М. : Пед. о-во Россия, 2002. – 224 с.

## ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ

1. Баженова Л. Професійне самовдосконалення педагога / Л.Баженова // Психолог. – 2002. – № 16.
2. Барабаш Ю.Г. Освітній менеджмент / Ю.Г.Барабаш, Р.М. Пріма. – Луцьк, 2014.
3. Барабаш Ю.Г. Профвідбір абитуриєнтів на педагогічні професії / Ю.Г.Барабаш. – Луцьк, 1992.
4. Беспалько В.П. Слагаемые педагогические технологии / В.П.Беспалько. – М., 1989.
5. Бордовская Н.В. Педагогика / Н.В.Бордовская, А.А. Реан. – СПб., 2000.
6. Буленко Т.В. Діагностика особистості в практичній діяльності психолога / Т.В.Буленко. – Луцьк, 1996.
7. Волкова Н.П. Педагогіка / Н.П.Волкова. – К., 2001.
8. Гнутель Я. Виховна робота у сучасних умовах / Я.Гнутель. – Львів, 1998.
9. Головин Б.Н. Основы культуры речи / Б.Н.Головин. – М., 1980.
10. Елканов С.Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С.Б.Елканов. – М., 1989.
11. Жерносек І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі / І.П.Жерносек. – К., 1998.
12. Кан-Калик В.А. Основы профессионально-педагогического общения / В.А.Кан-Калик. – Грозный, 1979.
13. Киндзива Г.Ю. Перспективные школьные технологии / Г.Ю.Киндзива. – М., 2000.
14. Ковалева А.Г. Психология личности / А.Г.Ковалева. – М., 1970.
15. Колесник В. Завдання довгочасної стратегії відродження України / В.Колесник // Сучасність. – 1993. – № 9.
16. Колосова О. Функції управління науково-методичною роботою / О.Колосова, В. Палій // Завуч. – 2000. – № 33.
17. Кухарев И.В. На пути к профессиональному совершенству / И.В.Кухарев. – М., 1990.
18. Макаренко А.С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду / А.С.Макаренко // Твори. У 7 т. – К., 1954.
19. Малафійк І.В. Урок у сучасній школі / І.В.Малафійк. – Рівне, 1996.
20. Матвієнко П. Атестація педагогічних кадрів / П.Матвієнко // Завуч. – 2002. – № 4.
21. Махмутов М.Н. Современный урок / М.Н.Махмутов. – М., 1981.
22. Нісімчук А.С. та ін. Сучасні педагогічні технології / А.С. Нісімчук та ін. – К., 2002.
23. Онищук В.А. Технология, структура и методика урока в школе / В.А.Онищук. – К., 1976.
24. Основы сучасного навчання // Завуч. – 2002. – № 1.
25. Основы педагогического мастерства / под. ред. И.А. Зязюна. – М., 1989.
26. Педагогический поиск / Сост. И.Н. Баженова. – М., 1987.
27. Педагогічна майстерність / за ред. І.А. Зязюна. – К., 1987.
28. Підласий І.П. Як підготувати ефективний урок / І.П.Підласий. – К., 1980.
29. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології / О.Пометун, Л.Пироженко. – К., 2004.
30. Поташник М.М. Педагогическое творчество / М.М.Поташник. – М., 1986.
31. Сухомлинский В.А. Сто советов учителю / В.А.Сухомлинский. – К., 1984.
32. Учителю о педагогической технике / Под ред. Л.И. Рувинского. – М., 1987.
33. Харламов И.Ф. Педагогика / И.Ф.Харламов. – Минск, 1996.
34. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя / И.И.Чернокозов. – К., 1988.
35. Шакуров Г.Х. Творческий рост педагога / Г.Х.Шакуров. – М., 1985.
36. Школа вчителя-початківця // Завуч. – 2002. – № 27.
37. Яковлев Н.М. Методика и техника урока в школе / Н.М.Яковлев, А.М. Сохор. – М., 1985.

## ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Выготский Л. С. Коллектив как фактор развития дефективного ребёнка [Текст] // Собрание сочинений. – Т. 5. – М., 1983.
2. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В.І. Бондаря, В. М. Синьова; [упоряд. В. М. Тімашова]. – К.: «МП Леся», 2011. – 528 с.
3. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам. Книга 3. / За ред. В.І.Бондаря, В.В.Засенка. – К.: Науковий світ, 2006. – 210 с.

4. Зайцев Д.В. Интегрированное образование детей с ограниченными возможностями // Социологические исследования. 2004. №7. С. 127-132.
5. Индекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В.І. – К.: Тов. «Видавничий дім «Плеяди». – 2011. – 100 с.
6. Колупаева А., Найда Ю., Таранченко О., Єфімова С., Слободянюк Н., Луценко І., Будяк Л. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л. Даниленко. – К., 2007. – 172 с.
7. Колупаева А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: «Самміт-Книга». – 2009. – 272 с.
8. Колупаева А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади. – К., 2007. – 458 с.
9. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Текст] // Соціальний педагог. - 2010. - № 4(квітень). - С. 3-6.
10. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, що потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика. Монографія. – Луцьк, ПП Іванюк В. П., 2013. – 292 с.
11. Пасторова А.Ю. Психологические и психофизиологические характеристики дошкольников с обычным развитием в группах интеграции [Текст] / А.Ю. Пасторова // Дефектология. – 2008. – № 6. – с. 78-84.
12. План заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року [Текст]: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.12.09 р. // Інформ. зб. Міносвіти і науки України. - 2010. - № 1/2. - С. 41-46.
13. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу // Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ / Упорядник Чала Т.Т. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 528 с.
14. Пояснювальна записка до Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 рр. [Текст] : додаток до наказу М-ва освіти і науки України від 11.09.2009р. // Директор школи. - 2010. - № 1(січень). - С. 26-31.
15. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України про освіту (щодо інтегрованого та інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах) [Текст] : проект // Соціальний педагог. - 2010. - № 8(серпень). - С. 6-20.
16. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009/2012 роки [Текст] : наказ М-ва освіти і науки України 11.09.2009 р. // Інформ. зб. Міносвіти і науки України. - 2009. - № 30. - С. 3.
17. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у ЗНЗ на 2009-2012 роки [Текст]: наказ М-ва освіти і науки України від 11.09.2009 р. // Управління освітою. - 2009. - № 22(листопад). - С. 28-31.
18. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – с. 6-11.
19. Шипицына Л.М. Интеграция – ведущее направление специального образования в России на рубеже XXI века/Л.М.Шипицына//Инновации в российском образовании: специальное (коррекционное) образование 2000. – М.: Изд-во МГУП,2000. – С.12-17.
20. Ярская-Смирнова Е.Р., Лошакова И.И. Инклюзивное образование детей инвалидов // Социологические исследования. – 2003. – № 5. – С. 100-106.

#### **ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ**

1. Данилова Е.В. Инклюзивное образование как долгосрочная стратегия [Электронный ресурс] // Соцполитика – информ.-аналит. портал. – 2007. – URL: <http://socpolitika.ru/rus/conferences/3985/3986/3988/document4065.shtml> (20.09.10).
2. Инклюзивное образование в контексте современной социальной политики [Электронный ресурс] // Воспитание и обучение детей с нарушениями развития. - 2010. - № 1. – URL: <http://health.best-host.ru/inclusion/> (20.09.10).



3. Инклюзивное образование : проблемы совершенствования образовательной политики и системы : материалы Междунар. конф., 19-20 июня 2008 года / [редкол.: Г.А. Бордовский (пред.) и др.]. – СПб. : Изд-во РГПУ, 2008. - 215с.; То же [Электронный ресурс]. - URL:<http://socpolitika.ru/files/rus.pdf> (20.09.10).

4. Инклюзивное образование. Справка [Электронный ресурс] // РИА Новости : [сайт]. – 17.09.09. – URL:<http://rian.ru/> (20.09.10).

5. Корой Е.Ф. Особенности инклюзивного образования в республике Молдова [Электронный ресурс] // Минский городской методический портал. – Минск, 2009. – URL: <http://mp.minsk.edu.by/s> (20.09.10)

6. Семак С. Инклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія [Електронний ресурс] / С. Семак. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03/blog-post.html>.

7. Що таке інклюзивне навчання? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.education-inclusive.com/shho-take-inklyuziya/>.